

AUFRECHT GEHEN Luistervoorstelling op Duits kerkhof in Ysselsteyn vanwege 70 jaar bevrijding

Grijze grafstenen krijgen kleur

Op het Duits kerkhof in Ysselsteyn is tot half mei een indringende luistervoorstelling te zien. Met *Aufrecht Gehen* komen de verhalen achter de grafstenen tot leven.

door **Pieterneel Kellenaers**

Het oorlogskerkhof in Ysselsteyn maakt met zijn 32.000 betonnen grafstenen sowieso al een indruk die nog dagen nadreunt. Daar aan voegt de geluidsvoorstelling *Aufrecht Gehen* die er de komende drie weken wordt opgevoerd, nog een extra dimensie toe. Over recht op gaan, vallen en weer opstaan. „Best aangrijpend die eerste afgegrukte hand maar als je één keer schiet, is het gedaan. Daarna is het allemaal hetzelfde en raakt het net zo gewend als de weg naar huis.” Door de ingesproken tekstfragmenten en flarden van interviews die de deelnemers via een koptelefoon horen en de live vioolmuziek die als ode aan de gesneuvelde wordt gebracht, lijken de grijze grafstenen kleur te krijgen. Verhalen van oorlogsgeweld verscheurde families. Niet alleen van gesneuvelde Duitse soldaten maar ook van het 11-jarig jongetje dat kort na zijn geboorte met zijn ouders uit Servië naar Nederland vlucht en de vrouw uit Gaza wier Palestijnse man is doodgeschoten. Want wat is de grens, is de vraag die het publiek voor de voeten krijgt geworpen. „Als ik aan de andere kant was geboren, had ik ook hier gelegen”, klinkt het in de koptelefoon. Het publiek loopt als makke schapen in een rij achter gids en projectleider Lubert Priems aan naar de ge-

Tekstfragmenten via de koptelefoon worden afgewisseld met live vioolmuziek tijdens de voorstelling *Aufrecht Gehen*.

foto **Stefan Koopmans**

denkplaats in het midden. Hadden die Duitse soldaten, velen nog minderjarig, een keuze? Of volgden ze net als wij hun leider? Halverwege zit een kind met een brief. Soms schrijft hij, soms leest hij. De jonge soldaat die aan het front zijn afscheidsbrief schrijft of de nabestaande die leest dat zijn oude broer gesneuveld is? Naast hem speelt Emil Szarkowicz viool, afwis-

selend in tempo en toonsoort met alleen *Lili Marleen* als herkenbare melodie. „Voor elk graf een andere toon”, zegt Szarkowicz die afwisselend met violist Maurice Keulen uit Venray de muziek improviseert. Het idee voor de voorstelling ontstond toen Priems zes jaar geleden acteur Franck van Erven op het kerkhof hoorde vertellen over zijn vader. „Nooit vertelde mijn vader

over zijn dertien maanden in een concentratiekamp en toen ik er naar durfde vragen, kreeg hij een hersenbloeding. Hij verzorgde de rozen van de kampcommandant, dat verklaarde waarom hij later altijd de rozen uit een boeket rukte”, klinkt de stem van Van Erven door de koptelefoon. Priems interviewde onder meer Van Erven en theatermaker Lotte Lohrengel gaf de

voorstelling verder vorm. Schrijfster Annet Bremen uit Landgraaf bestudeerde foto's, oorlogsdagboeken en afscheidsbrieven van nabestaanden van de Duitse oorlogsslachtoffers die in Ysselsteyn begraven liggen. „Dat moest echt even bezinken voor ik er teksten van kon maken om in te spreken, ze hebben een enorme impact.”

➔ Zie ook: www.aufrechtgehen.eu